

כאמור, נחלקו הראשונים ז"ל, האם לדעת אב"י אומרים עדין בחתומיו זכין לו בשטר מתנה, ויחזיר אף במתנת בריא, אם לאו.

ד. מצא שובר, בזמן שהאשה מודה שנפרעה — יחזיר לבעל. [אף על פי שיתכן שמכרה כתובתה לאחרים קודם שנפרעה כתובתה, ועתה היא מוציאה שובר שזמן כתיבתו מוקדם ויטרופ מלקוחות שלא כדין — אין חוששים לכך, אם משום שהמוכר שטר חוב יכול למחול עליו, כדשמואל (רבא), אם משום ששובר בזמנו טורף למפרע (כדאביי)].

לדברי רבא, במקום שאין קיים דינו של שמואל — לא יחזיר. וכתב הראב"ד שאם כתוב בשטר 'משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך' אין יכול למחול. ולפי זה אפשר שעכשיו שהורגלו הכל לכתבו, חוששים שמא כתב לה זאת בכתובה, ואם אינה מוציאה שטר כתובה — לא יחזיר (רשב"א; ר"ן). ויש מי שחולק על דברי הראב"ד (מובא בר"ן).
אין האשה מודה — לא יחזיר, שמא נפל מיד האשה ועדיין לא נפרעה ולא מסרה השובר לבעל.

כלל הדבר: כל מקום שיש חשש הפסד לקוחות (שט"ח, מתנת בריא, מתנת שכ"מ — בן) — לא יחזיר, ואפילו שניהם מודים. ואם הלקוחות ידעו לתבוע להוכיח מתי בא השטר לידו (גט, שטר שחרור) — יחזיר, ויצטרך להוכיח מתי נמסר לו השטר.
וכן בכל מקום שדינו לזכות משעת החתימה (לאביי, שעדין בחתומיו זכין לו. או בשטרי הקנאה), או במקום שהלקוחות לא יפסידו מטעם אחר (מתנת שכיב מרע) — מחזירים.

דף כ

דין המוצא שטרות של בית דין — נתבאר לעיל טז.

מד. א. באלו סימנים מחזירים את השטרות לבעליהם?

ב. מצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו — מה יעשה?

א. מצא בחפיסה [= חמת קטנה. רבה בר בר חנה] או בדלוסקמא [= תיק של זקנים. רבה בר שמואל], או שמצא תכריך או אגודה של שטרות — הרי זה יחזיר. וכמה אגודה — שלשה קשורים זה בזה. ומכריז: שטרות מצאתי, ואם בא אחד ואומר שלי הם ושלשה היו, כרוכים זה בזה — הרי זה סימן. [ואם נוקטים קשר סימן (כדלהלן כג): — נותן סימן בצורת הקשר].

דוקא בכגון סימנים אלו שאינם בגופו של שטר, אבל בנתינת סימן בגוף השטר — אין מחזירים לא למלוה ולא ללוה, שהרי כל אחד מהם בקי באותם הסימנים (ר"ן).
רבן שמעון בן גמליאל אומר: שלשה שטרות שכתוב בהם לווה אחד ושלשה מלוים — יחזיר ללוה. שלשה הלוים מן האחד — יחזיר למלוה.

א. משמע מסוגית הגמרא (והובאה בר"ף), ששטרות של לווה אחד ושלשה מלוים, אם אינם מקוימים יש לחוש שמא נפלו מהמלוים כשהלכו לקיימם, הלכך אין להחזירם ללוה אלא במקוימים.

וכן בשלשה לווים ומלוה אחד — אם הם כתובים על ידי סופר אחד, יש לחוש שמא נפלו מיד הסופר ואין להחזירם למלוה.

ב. פירש בתורי"ד שתנא קמא חולק על רשב"ג וסובר שאין להחזיר שטרות אלא על פי סימנים, ואפילו שלשה שטרות של לזה אחד או מלוה אחד — אין מחזירים לו.
ג. אפשר שלפי האמת [שחוששים שמא סימנים מדרבנן, ולא תקנו להחזיר שטרות בסימנים], אין מחזירים תכריך ואגודה של שטרות אלא לתלמיד חכם, שעל ידי סימן כל דהו מכירו בטביעות עין (עפ"י רא"ש פ"ב אות יג).

ב. מצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו, האם הלוה הפקידו אצלו או המלוה, או שמא מקצתו פרוע ומסרוהו לו להיות שלישי ביניהם, ושכה — יהא מונח עד שיבא אליהו.
א. כן הדין ביורשים שמצאו שטר של אביהם ואינם יודעים מה טיבו (רא"ש).
ב. אם הלוה והמלוה מודים — יחזיר, שאין חוששים לקנוניא אלא בנפילה, לפי שהורע השטר (רא"ש). והרשב"א חולק.

דפים כ — כא

מה. א. שובר היוצא תחת יד המלוה, האם יש לו תוקף?
ב. מה דינו של שובר היוצא מתחת ידי שלישי? וכן שובר שכתוב בשטר החוב לאחר חיתומו?
א. אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: סמפון (= דבר המבטל, שובר) היוצא מתחת ידי מלוה, בין שכתוב בכתב ידו בין בכתב יד סופר — פסול, כי שמא לא נפרע חובו והכין לו שובר לכשייפרע. ואפילו העדים החתומים עליו יקיימו חתימותיהם — כל שאינם מעידים שפרע, אין השובר כשר. אבל אם יש עליו הנפק — כשר, שאין בית דין מקיים אלא אם כן פרע.
אם נמצא השטר בין שטרותיו הקרועים — יש להניח שנפרע החוב ויעשה מה שכתוב בסמפון. (יש מפרשים ששטר החוב נמצא בין השטרות הקרועים, וזה מוכיח על השובר שהוא אמת. ורש"י פירש שנמצא השובר בין השטרות שאין לו צורך בהם, וזה מורה שגם בו אין לו צורך, כי אילו הוא כתבו להיות מוכן לו כשייפרע, לא היה נותנו עם שטרות שאינם צריכים לו). וכן הדין כשמת ומצאו היתומים שובר בין שטרות קרועים.

ב. שובר היוצא מתחת יד שלישי — כשר, שהרי האמינו מלוה לשלישי. (ואם השלישי אינו יודע מה טיבו — יהא מונח עד שיבוא אליהו, כנ"ל).
מדובר שיש על השובר עדים אלא שאינם מקויים, אבל אם אין עליו עדים — אין השלישי נאמן (רשב"א ריטב"א ור"ן).

שובר היוצא לאחר חיתום שטרות — כשר, שאם לא שנפרע לא היה מרע את שטרו לכתוב בו שובר. כתב ר"י מגאש (בתשובה קמז. וע' גם בחדושי הריטב"א 'החדשים'), אין חילוק אם כתוב לאחר החתימת או בגב השטר, או אם יש עליו עדים אם אין, ובין בכתב ידו בין בכתב סופר. ואין הדבר מוסכם (ע' בית יוסף חו"מ סה בשם רבנו ירוחם; שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן — ק).